

ЁШЛАРДА “ОДАТ”ЛАНИШ АҲЛОҚИ

Мирзахмедов Х.А. -
НамДУ таянч докторанти,

Жамиятни демократлаштириш, стратегик ислохотларни янада чуқурлаштириш ва маънавият-маърифат омилини тараққийланиш бевоқифа юксалтириувчи кучига айлантириш янги тафаккур ва интеллектуал салоҳиятни талаб этади. Ўзбек халқининг қадимий миллий тарбия “технология”лари шаклланиб, авлодлардан авлодларга ўтишда сайқалланган, авлодларни бебаҳо мероси урф-одатларда сақланиб қолиши ижобий ҳодисадир. Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ш.М. Мирзиёев ёшларнинг тарбиясига алоҳида эътибор қаратиб, «... Ўзаро меҳр-оқибат, саховат ва мурувват, табаррук кексаларимизни зиёрат қилиш, ногиронлар, ёрдамга муҳтож инсонлар ҳолидан хабар олиш, ҳашарлар ўтказиб, юртимизни янада обод қилиш...»ни миллий одат сифатида тиклашни таъкидлаган.

Глобаллашув ҳаёт лавҳаларининг жадаллашуви мамлакатимиз ҳаётида ижтимоий-иқтисодий жараёнларни тезлаштириб юборди. Ахборот коммуникацияларини интеграциялашуви эса ижтимоий – маънавий ҳаётимизда “Оммавий маданият” ниқоби остида янги одат ва тарбия “орнаментлари”ни муомалага киритмоқда. “Оммавий маданият” – миллий қадриятлар, маънавият ва маданиятимизга таъсир этиб, ўзлимиздан айиришга бўлган янги ҳавф туғдирмоқда. Натижада ёшлар ахлоқида ўзбек халқи одат ва анъаналари, ижтимоий қадриятларига нисбатан “беғоналашув” жараёнини кузатиш мумкин. Беғоналашув – инсоннинг ижтимоий – иқтисодий, маданий ҳаётини қулайлаштиришга интилиш туфайли ўз атрофидаги қадриятларни бўлган нарса-буюм, жараён, кимсаларга муносабатини маънавий қийматини ўзгаришида намоён бўлишидир.

Социологик тадқиқотлар тажрибаси сифатида ёшларнинг кайфияти ва ижтимоий эҳтиёжлари енгил, қулай, осон ҳазм бўлувчи, сифатсиз, ташқи ялтироқ, мазмунан саяз, миллий маънавият ва қадрият, ахлоқ меъёрларига зид бўлган зарарли ва ҳатто хатарли адабиёт ва ахборотлар таъсирига боғланиб қолганлигини кўрсатмоқда. Биз ёшларнинг табиий маънавий эҳтиёжларнинг трансформациялашуви жараёнини даврий асосда ўрганиб, замонавий ёшлар ижтимоий ҳаётида илм-фан, таълим ва тарбия, спорт, меҳнат феноменининг ижтимоий ночорлашуви, “маданий банкрот” ҳолатини гувоҳи бўлмоқдамиз. Бошланғич кузатишларда ёшлар ўз ҳаётида ижобий одатлардан кўра, “Оммавий маданият”га доир мусиқа, комекс, фильм томоша қилиш, ижтимоий тармоқда бесамар вақт ўтказишга одатланиш орқали тарбия технологияларини шакллантиришга доир фикрларни уйғотади. Шу боисдан мамлакатимиз ёшларининг масофали таълимида ижодкорлик, меҳнатсеварлик, жисмоний соғломлаштириш тарбиясига ўтказиш учун “одатлантириш технология”сини таълим сиёсати даражасига кўтарилиш заруриятга айланмоқда.

Мамлакатда камолга етаётган ёш авлодни ёмон одатлар, иллатлардан асрамаслик – аслида давлат келажагини барбод қилиш билан баробар. Глобаллашув даврида эса бундай фожа бутун дунё давлатлари ривожига, келажагига бирдек таҳдид солиб, ёшларнинг бўш вақтини ташкил этишда “одат”ланиш тарбиясини ривожлантириш бугунги кунда ҳар қачонгидан ҳам муҳим масала ҳисобланади.

“Одат” атамаси ўлкамизда зардуштийлик давридан “муқаддас ҳатти-ҳаракат” ёки феъл-атворнинг такрорланувчан, қатъийлик хусусиятига эга бўлган жамоавий ва индивидуал одоб ҳисобланган. Одат авлодларни боғловчи ўзига хос ворисийлик хусусияти билан илоҳийлаштирилган. Бу ҳол шахс ҳаётида эзгулик ва ёвузлик, яхши ва ёмон одатларни феъл-атворда намоён бўлиши, тарбия эса эзгуликни одатлантиришга қаратилган. Тарбия деганда кўп ҳолатларда авлодларни одат ва анъаналарни бардавомлигини таъминлашни ҳам назарда тутди. Ижтимоий тарбия диний одатларни назоратини ўрнатиш, оилада эса урф-одатларга фарзандларни “одатлантириш” ва ўргатиш услуги ила турмуш қоидасига айлантирилган. Ёвузлик одатларидан каттаю-кичикни муҳофазалашда тан жазоси оммавий ва шахсий

тартибда амалга оширилган. Натижада тарбия ижобий феъл-атвор меъёрлари одатга айланиб кетганки, у давлат қонунларидан ҳам кучли ҳисобланиб, “Тарки одат амри маҳол” ҳикматида ҳам ифодаланган.

Миллий луғатларда “Одат” - (араб.) удум, عادت таомил, ўрганиш, малака, одатланиш маъно-мазмунларида берилган. Одат (ёки урф-одат) - кишиларнинг турмушига сингиб кетган феъл-атворнинг умумий қабул қилинган тўғри яшаш, ҳалол-поклик дастурий йўналишидир. Масалан, кичикларнинг катталарга салом бериши, эрта туриб ховлини, эшик тагини супуриб, тартибга келтириш, меҳмонларга алоҳида хурмат кўрсатиш, байрам арафасида қариялар, касал, ночор, қийналган кишиларнинг ҳолидан хабар олиш, кўшниларнинг юмушларига ёрдам бериш, хашарга бориш кабилар ўзбек халқига хос яхши одатлар ҳисобланади. Одатларни шартли равишда шахсий (индивидуал), оилавий ва миллий (ёки умумхалқ) кабиларга бўлиш мумкин.

Одат (психология) - ўрганиш бўлиб қолган ва муайян вазиятда бажариш индивид учун эҳтиёжга айланган хатти-ҳаракат ҳисобланади. Эрталаб болага юз-кўлни ювишни қатъий тартибга айлантириш болада у одат стихияли тарзда шаклланиб, характернинг барқарор хусусиятига айланади, автоматизм белгиларига эга бўлади. Одатнинг физиологик асоси, малака каби, динамик стереотип, яъни бош мия катта ярим шари пўстлоғидаги нерв системасининг бошқарув тизимида ўрнашади.

Одат инсон ҳаётининг барча соҳалари (турмуш, ўқув, меҳнат, ижод, спорт кабилар)да намоён бўлади. Инсон хатти-ҳаракатининг барча томонлари (ахлоқи, билиш жараёни, маданий-маиший турмуши ва бошқалар)ни камраб олади. Одат диний ёки дунёвий бўлиб, инсон шахсида улар бир-бирини тўлдиради. Фойдали одатларга – тонгда туриш ва жисмоний машқлар, илмий мутолаа -билимдонлик, эзгулик ўзгаларга фойдали ҳатти-ҳаракатлар; зарарлиларига - тамаки чекиш, спиртли ичимликлар ичиш, муайян бир ишни охирига етказмаслик кабилар кирди.

Одатлар кўп ҳолатда миллатнинг алоҳида этник қисми, касб-кор, жинс ва ёшларга хос бўлиши ҳам мумкин. Фойдали одат шахснинг жамоавий турмуш билан боғлаши ижобий ҳислат сифатида шакллантирилади. Жумладан, ёшларни меҳнатга қобиллиги, касб-корларни тез эгаллаши, уларда меҳнатсеварликни одатга айлантиради. Натижада фарзандлар бўш вақтни самарали ўтказиши билан бир томондан ахлоқий, иккинчи томондан нафосат тарбиясини ўзига юксалтиради. Фикримизча ижтимоий тарбияда зарарли иллатлар “гуноҳ” сифатида кораланиб, одатланишни олдини олинган. Масалан, вақтни беҳуда ўтказишдан дангасалик, ишни охирига етказмасликдан иродасизлик “ёмон” дея баҳоланган. Одат тусини олган хатти-ҳаракатлар кишига мустаҳкам сингиб, унинг табиатига - фазилати ёки иллатига айланади. Ёшлиқдан ижобий одатларни таркиб топтириб, салбий одатларга қарши курашиш таълим-тарбиянинг муҳим вазифасидир. Ижтимоий ҳаётнинг таълим соҳасида одатланиш тушунчаси тартиб -интизом мазмунида ҳам қўлланилган. Болани ҳар куни мактаб талаби, уй-вазифаларини бажариши назорат ила боланинг турмуш тартиби, одатига айлантирган. Шу боис ота-она назоратсиз ҳам бола юқори синфларда мустақил ўз билимларини барқарор юксалтира олган.

Бола тарбиясида миллатимизнинг анъанавий тарбиясида унутилаёзган “одатлантириш” услубини бобо ва бувиларимиздан мерос эканидан уни қайта тиклаш ғоясини социал тарбияда қўллаш лозим деб ҳисоблаймиз. Айни вақтда фарзанд тарбиясида Шарқ халқлари фозиллик тарбиясини эринмай қайта ва қайта болага ўргатиш туфайли болада бажариш “расмийлашади”. Натижада бола энди ота-она ундовисиз ҳам ишни ихтиёрий бажаради. Зеро эрта туриб юз-кўлни ювишни, бадан тарбия қилиш, ижод қилиш, китоб ўқиш ўзига хос ақлий меҳнатга чоғласа, ўзидан катталарга салом бериш, дастурхонда покизалик, ўзининг жойини билиш, таомланишга ёшга эътибор бериш, таом ва чой ичишда қайси кўл билан бошлаш каби ахлоқий тартибларга риоя этиш - одатланиш ўзга жамоаларда ўзгаларни ранжитмай муҳитни юмшатади. Бобо ва бувилардан фарқли ёш ота-оналарнинг фарзанд тарбиясида бу масалада

“оксаши”, айниқса ўзларида ҳам тарбияга муҳтожлик, болага ўрнак ва намуна омили ҳам ёшлар феъл-атворида ноҳуш ҳатти-ҳаракатларига сабаб бўлмоқда.

Социологик тадқиқот натижаси, ҳорижий давлатлар тажрибаси ёшлар таълим-тарбиясида оилавий одат механизми ижтимоий ахлоққа таянишини тасдиқламоқда. Шу сабабли, ёшлар тарбиясида бош ақл ва илмга тўлиб тошса ҳам, ахлоқни сира унутмаслик керак: инсон ўзидаги маънавий жиҳатларни, виждон ва нафсни тарбиялаши, эҳтиросини бошқара олиши, хунук одатларни тарк этиши, илмий ютуқларини инсоният фойдасига йўналтириши керак.

Бундай фазилатларга эга бўлмоқ учун инсоннинг иродасини тоблайдиган, руҳини поклайдиган, эътиқодини мустаҳкамлайдиган ажодларимизнинг маънавий меросидан ўз ўрнида самарали фойдаланиш асосида авлод тарбиясини йўлга қўйиш масаласида таниқли файласуф олим, академик Эркин Юсупов миллий тарбиянинг ўзига хос жиҳатларини одатлантириш бўйича қўйидагича гуруҳлаштирган эди:

- миллий тарбияда юксак ахлоқий фазилатларни шакллантириш;
- ёшларга миллий мерос ва қадриятларни ўргатиш;
- кишиларнинг ҳалол меҳнат қилишга, ишбилармонлик ва тадбиркорликка ихлосмадлигини ошириш;
- ёшларда миллий ғурур туйғусини тарбиялаш;
- таълим ва тарбиянинг узвийлигини таъминлаш.

Устоз Э. Юсупов миллий тарбиянинг бу хусусиятлари замонавий таълим тизими билан муштарак бўлган тақдирдагина самарали натижа беришига урғу берган эди.

Биз таклиф этаётган “одатлантириш технологияси” бугунги дунё мамлакатлари тараққиёт эволюцияси, унга таъсир қиладиган технологик жараёнлар, ижтимоий-иқтисодий, сиёсий, маънавий-мафкуравий таҳдидларнинг глобаллашуви шароитида “одат иммунитетини” сифатида ёшларни ҳимоя этувчи восита бўлиши ҳам мумкин.

Интеллект, ақл-заковатнинг кучи, муайян шахснинг билиш иқтидори ахборотлашган жамиятда таъсир моҳиятини англай олишида кўринади. Демак, ёшларимизнинг мустақил фикри ва дунёқарашини шаклланишига кўмаклашиш, ҳаётда ўз позицияси ва ёндашувини билиб олишга одатлантириш, уларни онгли ва билимли қилиб тарбиялаш, ён – атрофдаги воқеаларга бепарво бўлмаслик, даҳлдорлик туйғуси билан яшашга одатлантириш, бугунги кундаги энг муҳим вазифадир. Фақат ана шу йўл билангина ёш авлодни муносиб авлод сифатида ғоявий мураккаб бўҳронли ҳолатидан ҳимоялаш мумкин. Республикамиз истиқболи, энг аввало, ўз Ватанига содиқ, мард ва фидойи, юксак маънавий фазилатлар эгаси бўлган, замонавий фан-техника ютуқларини мукамал эгаллаган, бир сўз билан айтганда, авлодларнинг одат ва анъаналарига садоқати билан ҳам белгиланмоқда.

Айнан шу мақсадда, Ўзбекистон Президенти Шавкат Мирзиёев БМТ Бош Ассамблеясининг 72-сессиясида Ёшларнинг ҳуқуқлари тўғрисидаги халқаро конвенция, ҳамда «Маърифат ва диний бағрикенглик» деб номланган махсус резолюцияни қабул қилиш ташаббуси билан чиқди. Ўзбекистон Республикаси биринчи Президенти И.Каримов таъкидлаганидек: «Бугун Ўзбекистонда янги авлод пайдо бўлаётганини дунё тан олмоқда. Бу авлодни ота ва онанинг миллий мақомида оила қуришга тарбиялаш - халқни келажагини таъминлаш демакдир».

Юксак ўзгариш ва ислохотлар даврида янги авлодлар қалбида миллий тафаккур ва соғлом дунёқараш асосларини шакллантириш алоҳида аҳамият касб этиши билан соғлом эътиқод, нафосат тарбияси оила ва никоҳ муносабатларини тартибга солиш, оилавий бағрикенгликни шакллантириб миллий барқарорликка олиб келиш билан миллий одатлантириш ғоямизни мустаҳкамлайди.

Одатлантириш тарбия услуби "оила, мактаб-ўқувчи" тизимида ҳамкарликни тақозо этиб, ота-оналарнинг болаларнинг кундалик олган билимларини назорат этиш, ўзлаштиришда амалий ёрдам қўрсатишни кўзда тутди. Зеро, тарихан ота-оналар болаларни кундалик тутиши, унда ижобий баҳоларнинг ҳолатига қараб мактаб билан алоқага чиқиши, фарзандини

предметларни ўзлаштиришига қизиқиши умумий қабул қилинган одат эди. Айни вақтда оналар фарзандларининг рағбатида ҳам мактаб таълимидаги ўзлаштириш ўзига хос мезон қилиб олинishi тарбия самарадорлигини таъминлаган.

Жамиятимизда ёшларнинг енгил-елпи санъат, турли бачкана қилиқ ва ҳатти-харакатлардан асраш, соғлом фикр, соғлом куч устувор бўлиши учун ёшлар тарбиясига давлат сиёсати миллат дарди сифатида қарашни мунтазам ўйлаган ҳолда иш олиб боришимиз зарур.

АДАБИЁТЛАР:

1. Каримов И.А. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш энг олий саодатдир. – Т.: Ўзбекистон, 2015. – 304 б.
2. Мирзиёев Ш.М. Миллий тараққиёт йўлимизни қатъият билан давом эттириб, янги босқичга кўтарамиз. 1-жилд. -Т.: Ўзбекистон, 2017. - Б.374.
3. Усмон Хосил. Одатнома. Т.: Ўзбекистон НМИУ, 2016, 360 б.

РЕЗЮМЕ:

Мақолада ўзбек халқи миллий тараққиётида тарбия фалсафаси шахсинг комиллиги одатланиш “технология”сида шакллантирилиб, аждодларнинг авлодлар билан узвий боғлаган омил экани исботланган.

Калит сўзлар: Ёшлар, одатлантириш, урф-одат, тарбия, трансформация, “оммавий маданият”, технология, миллий кадриятлар.

РЕЗЮМЕ:

В статье обоснована философия воспитания молодежи узбекского народа, как фактора, связывающего поколения.

Ключевые слова: Молодежь, обычай, традиция, воспитание, трансформация, “массовая культура”, технология привыкание, национальные традиции.

RESUME:

The philosophy of education in the national progress of the Uzbek people was formed on the basis of customs as a factor connecting generations.

Keywords: Youth, custom, tradition, education, transformation, "mass culture", technology habituation, national traditions.

МУНДАРИЖА:

1. Тўйчиев Б.Т.	Ўзбекистонда илк Ренессанс даври онтология таълимотига оид бир манба ҳақида (Абу Райҳон ал-Берунийнинг эътирозлари” мисолида)	2
2. Топилдиев В.Р.	Фуқаролик қонунчилигида таъкиллий-ҳуқуқий муносабатларнинг турлари ва уларни таснифлаш мезонлари	6
3. Норқулов С.Д.	Ижтимоий онг ва баркамол авлодни шакллантириш	12
4. Кобзева О.П.	Международное научное сотрудничество	16
5. Азимов Ҳ.И.	Буюк галаба йўлида Ўзбекистонликларнинг фронт ортидаги матонати	19
6. Кадинова Х.Б.	Музейларда – акс этган тарих	23
7. Махмудова Х.Т.	Болалар тарбияси билан боғлиқ низоларни ҳал қилишда суд-психологик экспертизасининг аҳамияти	27
8. Камиллов Ф.О.	Ногиронлиги бўлган болаларни ижтимоий ҳимоялаш тизимини такомиллаштириш истиқболлари	30
9. Каримов Б.	Меҳр тушунчасининг назарий таҳлили	34
10. Файзиев О.	Жисмоний ва юридик шахсларнинг мурожаатлари билан ишлаш жараёнларида ахборот технологияларини қўллаш масалалари	39
11. Агзамходжаева С., Кубатов Ш.	Личность и основные этапы развития «Я» в человеке в процессе осознания философии религий	43
12. Степанова О.И., Абдуллаханова Г.С.	Социологический анализ офлайн и онлайн обучения.	47
13. Хусанова Х.Т.	Ўзбекистонда аҳолининг эҳтиёжманд қатламларини қўллаб-қувватлаш тизимида рақамли технологиялар	51
14. Хушвақова Н.	Оилани ўрганишининг хориж тажрибаси	55
15. Отақулов Ш.	Гендер тенглик сиёсатига амал қилишнинг инновацион ёндашувлари	59
16. Қандов Б.М.	Замонавий жамиятда гендер тенглигини таъминлаш – устувор вазифа сифатида	63
17. Базарбаева Г.М.	Қорақалпоқ халқ дostonлари вужудга келишидаги даврлаштириш олимлар нигоҳида	67
18. Абдуназаров С.И.	Ўзбекистонда ёшларга оид давлат сиёсатининг маънавий-мафкуравий механизмларини тадқиқ этиш	71
19. Аҳмедова Д.О.	Хотин-қизлар меҳнат миграциясининг ижтимоий оқибатларини илмий ўрганилиши	75
20. Shukurov A.Sh.	Virtuallashuv – bu yangicha dunyoqarash.	78
21. Обидов А.Ш.	Ижтимоий-маданий муносабатлар тизимида диний толерантлик генезиси	82
22. Каримов Р.Р.	Трансформации экзистенциальной философии XX века	86
23. Рахимджанова Д.С.	Европа фалсафасида “Эркинлик” тушунчасининг фалсафий таҳлили	90
24. То’хтаева М.	Itom al-Vuxoriy ilmiy merosining Islom olamida tutgan o’rni	93
25. Аҳмедов А.М.	Давлат ҳокимияти органлари фаолиятини самарали таъкил этишида “Электрон ҳуқуқат” тизимининг ўрни	97
26. Қалқонов Э.Т.	Ватанпарварлик эътиқод ва хатти-ҳаракатнинг бирлиги сифатида	101
27. Худойназаров О.	ОАВларининг ёшлар маънавий қиёфасига таъсири	105
28. Абдумаликов И.А.	Лизинг фаолиятини амалга оширувчи субъектлар фаолиятининг ҳуқуқий асослари	109
29. Қайюмов Қ.	Кичик шаҳарлар инфратузилмасида ижтимоий сиёсатни ривожлантиришининг устувор жиҳатлари	113
30. Алимухамедова Н.Я.	Гарб фалсафасидаги “миллат” тушунчаси: субъектив ёндашув	116
31. Шоимов А.	Ҳаракатлар стратегиясида ёшларга оид давлат сиёсатининг янгича ифода топиши	120
32. Атавуллаев М.	Инсон ҳуқуқлари ва миллий-ҳуқуқий тизимдаги модернизация жараёнлари	124
33. Ҳожиев Р.Б.	Баркамол авлодни тарбиялаш – мамлакатимизда амалга оширилаётган демократик ислохотларнинг устувор йўналиши	128
34. Нуриддинов С.Б.	Хитойнинг «Бир макон - бир йўл» ташаббусининг ўзига хос хусусиятлари	132
35. Саидов С.А.	Ибн Муқаффадининг “ал-Адаб ал-Қабир” асарида комил инсон гоёси	136
36. Нишонов С.Ж.	Хусайн Воиз Кошифий мукаммал жамият барпо этиш ва комил инсонни шакллантириш тўғрисида	139
37. Қаршиев Н.	Қўптартиявийлик тизими ва унинг фуқаролик жамиятини шаклланишидаги аҳамияти	143

38. Мирзахмедов Х.А.	<i>Ёшларда “одат” ланиш ахлоқи</i>	146
39. Prohimov F.A.	<i>Yevropa faylasuvlari ijodida begonalashuv masalasi</i>	150
40. Хақимова М.А.	<i>Жамоат ташиқлотлари – халқ манфаатлари йўлида</i>	154
41. Холмуродов Ғ.	<i>Инновацион жамиятда ижтимоий шерикчилик омилнинг таҳлили</i>	158
42. Ярбаев Х.Х.	<i>Ахборотлашган жамиятда баркамол авлод таълим-тарбияси</i>	162
43. Утегенова Ж.Д.	<i>Виртуал воқеликнинг иерархик даражлари</i>	166
44. Мамадиева Н.Х.	<i>Миллий санъатимизда ахлоқий ва эстетик зоялар уйғунлиги</i>	170
45. Топилдиева М.Р.	<i>Ўзбекистон тараққиётининг янги босқичида юксалиш одимлари</i>	173
46. Отабаев А.	<i>Ўзбекистонни ижтимоий-сиёсий жиҳатдан модернизациялаш даврида институционал янгиланишлар.</i>	176
47. Закирова Д.Т.	<i>Шахс ва жамият маънавий омилни мустаҳкамлашда Ислом ахлоқий қадриятларининг аҳамияти</i>	180
48. Норматов О.М.	<i>Туркистон ўлкасида районлаштириш давридаги иқтисодий муносабатлар</i>	184
49. Анваров А.	<i>Глобаллашув жараёнлари ва сиёсий маданият</i>	188
50. Нарзуллаев О.С.	<i>Ҳудудий ички ишлар органларида ахборот-таҳлилий иш ва уни такомиллаштириш масалалари</i>	191
51. Соқиев Х.В.	<i>Глобаллашув шароитида ахборот трансформациясининг идентификацион жараёнларга таъсири</i>	196
52. Равшанов О.	<i>Ёшларга доир давлат сиёсатининг айрим жиҳатлари</i>	200
53. Эркинов И.Э.	<i>Электрон ҳуқумат тизимининг шаклланиши ва ривожланиши</i>	204
54. Раҳмонов Б.М.	<i>Глобаллашув жараёнида Марказий Осиё минтақаси этносиёсати</i>	209
55. Исмаилов А.З., Холмўминов Ғ. Б.	<i>Ўзбекистонда демократик ҳуқуқий давлатчиликни барпо этиш зоялари тарихи</i>	213
56. Аҳмедов А.	<i>Рақамли иқтисодиётнинг маънавий омилларини мустаҳкамлаш имкониятлари</i>	217
57. Шарипов А.З.	<i>Гуманизм зоясининг ижтимоий-фалсафий таҳлили</i>	221
58. Муқимов Б.	<i>Маънавий ислохотлар мамлакат тараққиёти ва таълим ривожини таъминлашнинг муҳим омилдир</i>	225
59. Улфатиллаева С.С.	<i>Имом ал-Бухорий таълимотида аёллар билан боглиқ ҳадисларнинг фалсафий герменевтик таҳлили</i>	229
60. Афоризмлар	<i>ФАЛСАФА: ЯНГИЧА МЕЗОНЛАР (фалсафа фанлари доктори, профессор Ибодулла Эргашев)</i>	233